

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 24. Rochus Gonsalvius primus superiorem Paranæ partem explorat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

Capillos ad cingulum usque promissos vittisque discriminatos muliebriter inno-
dant. Brachia cubito tenus argenteâ aeneâve laminâ ad usum sagittandi, & ad aliquod
corporis ornamentum, vestiunt. Gentis primores orbe argenteo aeneâve diademati
inserto frontem cingunt. Pueri usu veneris interdiciuntur, donec ab veterâ-
toribus nefando proorsu ritu emancipentur. Virgines pictis vestibus utuntur, quas
prostrato pudore in simplices vertunt. Calchaquinorum factiones continuis ferme
bellis sese conficiunt. Nihil potentius fœminis ad pacem inter utramque arma-
torum partem inducendam, Barbarissimis mortalium sexui, à quo lac ac alimoniam
sumserunt, omnia facile concedentibus. Triginta millia Indigenarum in pagis op-
pido plurimis incolentium sub id tempus esse perhibebantur; quamquam de hoc
numero disconvenire reperio etiam illos, qui gentem excoluere. Sed in hoc
conveniunt omnes, quod Calchaquini tam facile Christianorum fidem approbent,
quam postea nullâ causâ execrentur. Ex his, qui olim baptismum susceperant,
nullus Christianorum more vivebat. Promiscuè cum Ethnicis avitos ritus omnes
sine discrimine usurpabant. Quare Socii communi consilio decrevere, nullum im-
posterum ex hac gente baptizandum, nisi in mortis articulo, aut multorum anno-
rorum experimento probatum. Infantes liberiùs sacris undis immergebantur.
Quia igitur profligandæ priùs erant Barbarorum inveteratæ consuetudines, quàm
Christianæ leges induci possent, Patres nulli labori parcebant. Spreto mortis
periculo ubique idola disturbabant. In perversos sepeliendi ritus acri sermone
invehantur, & si quid huiusmodi erga baptizata corpora Christiani agere vellent,
ne id fieret fortiter prohibebant. Præterea magnam vim adhibebant in amovendâ
plerorumque opinione, arbitrantium se nullâ in re peccare, & proinde nullâ Ex-
homologesi indigere. Cùm verò in regione perversâ fructus non respondebat
opèri, hac se Socii cogitatione solabantur, quòd frequentibus morientium puero-
rum & subinde adultorum baptismis numerum Cœlestium auferent, obstaculoque
essent ne palam gens in Hispanos rebellaret, aut bella domestica exerceret. Cæte-
rùm quàm Apostolica esset hæc expeditio, inde colligi potest, quòd bini in singulis
sedibus Socii, barbaro cibo contenti, nullo per aliquot annos Europæorum con-
fortio, solâ cœlestium rerum suavitate patcerentur. Singulis sedibus, præter
annuam stipem, campanæ & ornamenta sacra, Regis Catholici beneficentiâ, trans-
missa sunt: tanto Rege Barbarorum miserimos ad ultimos usque Orbis angulos
liberaliter prosequente.

PETRUS Oniatus Provincialis, dudum utraque Paranz littora, usque ad Guai-
ranæ fines, lustrari iusserat, tum ut certò sciretur, quot mortales, quot loca
fundandis oppidis apta essent; tum vel maximè ut Ethnicorum animi explora-
rentur. Multorum dierum itinere distat Guairanæ præcipitium ab Itapuano op-
pido: id verò terræ & fluminis intervallum Europæorum nulli hætenus patuerat,
indigenis & numerosis Apostatis, qui eò è Paraquaria confluxerant, pertinaciter
repugnantibus. Rocho Gonsalvio eò ire volenti resistere Itapuani Neophyti, ob
multitudinem periculorum auxilium denegantes. *Quò tam alacer, inquebant, ad
carnificinam nos destinans? Quò te clausis oculis præcipitatum ire vis? Eò te ducant,
qui mortem tuam amant: sed nos, qui te diligimus, obstinatè manus ad remigandum,
navigia ad navigandum, viaticum comestumq; denegabimus. Magorum perversitas,
Apostatarum perfidia, uni-versa gentis in Hispanum nomen odium, & tui amor, nos tibi
obsequiosos esse non sinit: inobedientia vitio verti non debet iis, qui ideò non obediunt,
ut cum servent, cui diu obediant.* Contrà Rochus, se nequiquam metu mortis,
quam pro Christo percuperet, ab incepto destitutum affirmans, ex longinquis
locis centum Neophytos, Franciscanis Patribus subditos, spe præmii ad expedi-
tionem invitat: qui ubi advenère, ab Itapuanis absteriti, nullo modo deinde ad-
duci potuerunt, ut cum Rocho ire vellent. Id etiam aliis detrectantibus, re pænè
deploratâ, Didaco Boroâ incensore Arapizanduvius, Ignatianorum Dux apud
Paranenses autoritate pollens, cum duodecim asseclis ex improvviso Itapuam in-
greditur, clarâ voce edicens, se pro propagando Dei Evangelio cuius discrimini

Viste.

Pueri.

Fœmine pa-
cificatrices.Numerositas
gentis.Adultorum
vicia.Infantes ba-
ptizantur
non sine de-
lectu.Sociorum
gesta.Expeditionis
arduitas.CAPUT
XXIV.
Rochus G6.
salvius Su-
periorum
Paranz par-
tem primus
explorat.Eo ire Ita-
puani re-
nuunt.Non sine
causa.Ignatiani &
Itapuanis
Neophyti
Gonsalvium
comitantur.

Pericula.

Tabacambius resistit.

Es ejus nepos.

Arapizanduvius auctoritatem interponit.

Apostata Rochum G. saluum interturbat.

Apostata ab Gonsalvio refrenatur.

Quaracipucutius obloquitur.

Gonsalvius pedem retrahit.

CAPUT
XXV.
Ab Rocho
Gonsalvio
inferior Pa-

caput objecturum. Ejus exemplo totidem Itapuani se Rocho Gonsalvio adjungunt, qui animorum ardore usus exiguo hoc comitatu navigiolum ascendit. Secundo die quam discesserat, comites ingenti metu perturbati sunt. De qua re Rochus Gonsalvius ad Franciscum à Valle Itapuaë relictum scribens, *Post emensas*, inquit, *decem leucas metus ita invasit comites meos, ut de reditu cogitent: nam Ethnici in utroque littore barritibus, buccinis & ignibus, de adventu meo se invicem monent: nec satis scio quò hac terriculamenta recident. Sed si Deus pro nobis, quis contra nos? Sicut fuerit voluntas in Cælo, sic fiat. Deus nobis aderit: tu nos precibus adjuva.* Inter hos tumultus ad Tabacambii pagum pervenere. Is vicinos populos convocarat armatæque ad Rochi Gonsalvii consilia captanda, qui ut cognovit eum ultra pergere velle, superbâ voce monet ut retrocedat. Cui Gonsalvius solitâ magnanimitate: *Non*, inquit, *hac veni ut pedem cum dedecore retraham: ibo quò me Deus per meos Majores ire jubet, meq; nulla discrimina, nulli metus, nulla rabies impedient, quominus ego legatus Summi Dei ministerium meum impleam.* Loquentem interturbavit Tabacambii nepos, ariolandi arte famosus, prohibens ultrâ tendere. Cùm igitur vis timeretur, Arapizanduvius, imperanti quàm roganti similior, auctoritatem interponens, impetrat ne Sacerdotem nulli nocivum, omnibus beneficem, retrocedere cogent. Sic dissipata nubes est; quæ progredienti luci Evangelicæ sese offundebat: & Rochus ultrâ perrexit, exploravitque utrumque Paranaë litus, occurrentibus passim præsentissimis vitæ discriminibus, donec eò perveniret, quò quamplurimi Barbari clavâ & arcu instructi, pictis pro more Barbaricæ militiæ corporibus, convenerant, ducibus tribus Apostatis, quorum impiissimus Rochum de Divinis rebus loqui inceperantem arroganter interturbans: *Tace*, inquit, *ò Sacerdos, & ne obrudas nolentibus centies olim mihi recantata deliria. Apage doctrina tuæ nantias, veterana sum vulpes, eog; laqueis tuis minime opportuna: rechas Patrum Societatis IESU calleo, quorum munus est sylvas omnes, antra, fluvios excutere, ut obrusione Divinorum Mysteriorum deceptis populis imponant, Hispaniq; in servitium tradant.* His dictis ad suos conversus: *Si*, inquit, *ergastula, egestatem, filiorum vestrorum servitutem, transmigrationem, & omnes calamitates amaris, hunc Sacrificulum audite: & me, si avita libertas placet, sequimini.* Plura dicturum Rochus Gonsalvius vultu ad majestatem composito, ut erat tractandorum Indorum peritus, his fermè verbis interpellat. *O turpis*, inquit, *& infamis apostata, quid deblateras? Abrenunciato olim dæmoni rursus te mancipasti, ut recoctum stygis mancipium dicere- ris & esses. Deserta Christi Fide huic te Ethnicorum corruptela immiscuisti, ut te & illos perdas. Qua tua pbranesis est, qualiacumque satellitum tuorum arma Cruci, quam manu gesto, omnium domitrici, & te turpiculum tenebrionem mihi Summi Dei Sacerdoti & legato velle opponere? Demitte fastum, ò bestia, meq; jussu Pontificis Maximi, & Regis Catholici longè latèque per utrumque Orbem imperantis, nomine, verba salutis nunciantem patienter audi. Non ego vobis tales Deos, quales vestri obrudunt veteratores, sed unum Deum omnium rerum Creatorem, Trinum in Personis, unum in essentia, necnon IESVM-CHRISTVM de Virgine natum, & pro salute nostra passum, prædico.* Inde cùm summâ eloquentiâ reliqua nostræ Fidei Mysteria explicuisset, ita Apostatæ æquè ac Ethnici sermonis granditate permoti sunt, ut se longè tractabiliore, quàm antea, Rocho permitterent. Sed quia Quaracipucutius Ethnicorum dux obloqui deinde cœpitasset, Gonsalvius crudis hominibus & armatis non satis fidens, secundo flumine inter amicorum gratulationes (quòd putarent necem non evasurum) & occurrentia iterùm pericula, duplicatâ celeritate relegit. Quæ pericula à me sigillatim hoc loco explicata sunt: nam si bellicarum rerum scriptores militum audaciam in explorandis hostium viribus fusè explicent, cur ego pro amplificando Regis Regum dominio Heroum in adeundis discriminibus fortitudinem malignâ brevitate corrumpam?

GONSALVIUS post mensem Itapuaë redux, Franciscum à Valle Socium suum, qui ter & tricies pro felici successu sacrificaturum se sponderat, de omnium incolumitate anxium ingenti lætitiâ affectit. Neophyti verò Ignatiani

& Itapuani